

DE NOODZAAK VAN WETENSCHAPPELIJKE
BEZINNING

In deze aflevering wordt de serie Hoofdstukken, die professor T e k e n b r o e k in de loop van bijna drie jaren voor het Tijdschrift heeft geleverd, afgesloten. De redactie meent dat de auteur grote dank toekomt voor de grondige wijze, waarop hij de stof behandelde; daardoor heeft hij, met name in het Tweede Gedeelte, een schat van gegevens verschaft, die de hedendaagse tandarts, wil hij zijn taak in overeenstemming met de eisen des tijds uitvoeren, feitelijk niet langer ontberen kan.

Bij het vaststellen van deze waardering gaan de gedachten als vanzelf uit naar de belangstelling die de basiswetenschappen heden ten dage in tandheelkundige kringen genieten. Het zou namelijk belangwekkend wezen, over bijzonderheden te beschikken met betrekking tot de vraag, hoeveel collegae het einde van deze artikelenreeks als een gemis zullen ervaren. Ook wanneer men geheel afziet van het feit, dat de aandacht bij het bestuderen van een zo lange serie onvermijdelijk zal verminderen, mag men met enige reden vooronderstellen, dat dit aantal niet groot zal zijn.

Aan de uitlatingen van diverse collegae, naar aanleiding van de op wetenschappelijke bijeenkomsten of in tijdschriftartikelen tegenwoordig behandelde onderwerpen, kan men in het algemeen weinig anders ontlenen dan de overtuiging, dat de meeste practici nog altijd weinig geneigd zijn, zich voldoende te bezinnen op de wetenschappelijke problemen, die aan de uitoefening van de practijk ten grondslag liggen, ook wanneer deze problemen niet van louter theoretische aard zijn. Dit blijkt in het bijzonder, wanneer de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek een herwaardering van tot dusver algemeen aanvaarde methoden noodzakelijk maakt. In de meeste gevallen komt genoemde onlust tot uiting in de vorm van een wat negatieve, mondelinge critiek; een enkele maal echter ontaardt hij zich zelfs in geschrifte.

Zo heeft tot twee maal toe een „Dorpstandarts” in het programma van de wetenschappelijke vergadering der Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen aanleiding gevonden tot „overpeinzingen” in het Mededelingsblad *) der Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, waarin hij blijk gaf van zekere gevoelens van ontmoediging, die hem bij het aanhoren van het gebodene beslopen. De eerste maal was het het symposion over de wortelkanaalbehandeling, dat zijn critiek gaande maakte, de tweede keer was zijn boutade in het bijzonder gericht tegen de beschouwingen over het probleem van desinfectie en sterilisatie.

Men doet er goed aan, deze ontboezemingen, al zijn zij ook in weinig

*) Pag. 77, 1952; pag. 32, 1953.

zakelijke vorm gegoten, niet aanstonds als waardeloos ter zijde te leggen. Zij zullen waarschijnlijk in brede kring weerklank vinden. Immers zij geven uiting aan de dikwijls gehuldigde opvatting, dat voordrachten en artikelen alleen dan voor de practicus van belang zijn, wanneer hij met de inhoud ervan onmiddellijk zijn voordeel kan doen in de practijk . . . met behoud van de in de studie jaren aangeleerde principes. Wordt men dan in plaats daarvan geconfronteerd met de onbarmhartige waarheid, dat bepaalde methoden, die men tot dusver tot eigener volkomen tevredenheid toepaste, niet langer de toets der hedendaagse eisen kunnen doorstaan, dan is het niet te verwonderen, dat hierdoor zekere weerstanden worden opgeroepen. Het zelfvoldane gevoel, dat men het eigenlijk nog zo kwaad niet doet, wordt verdrongen door een vage ontevredenheid met zichzelf, omdat men — alle vermeende ijver en nauwgezetheid ten spijt — op verschillende gebieden min of meer ernstig blijkt te kort te schieten. Gelijk het zo dikwijls met dit soort ontevredenheid gaat, zij wordt afgereageerd in critiek op anderen, in casu op diegenen, die „de wetenschap bevorderen ten koste van de practijk”.

Deze gevoelens van wrevel vinden inderdaad voedsel in de consequenties, die de nieuw aanbevolen methoden niet zelden met zich brengen, hetzij in de vorm van een noodzakelijke uitbreiding van installatie of instrumentarium hetzij in de vorm van ingewikkelder, tijdrovender en kostbaarder werkwijzen. In ieder geval betekenen zij doorgaans géén vereenvoudiging en dit is een belangrijke factor, want door een tragische samenloop der omstandigheden zijn deze consequenties al heel weinig in harmonie met de toenemende socialisering van het beroep. Deze situatie inspireert allerminst tot het verlangen om — laat ons zeggen — een broedstoof aan te schaffen, teneinde in het vervolg de inhoud van het wortelkanaal bacteriologisch te controleren. Immers hoe zullen de hiertoe benodigde tijd, moeite en kosten ooit kunnen worden vergoed? Het zou niet moeilijk vallen, dit voorbeeld met verschillende andere van dezelfde strekking aan te vullen.

Lokt, zo gezien, de ontwikkeling van de tandheelkundige wetenschap onder de huidige omstandigheden zonder twijfel gerechtvaardigde bedenkingen uit, desondanks moet de hierboven aangeduide afkeer van wetenschappelijke bezinning als onjuist worden aangemerkt. Het is toch een onloochenbaar feit, dat de basiswetenschappen, vooral in de loop van de laatste twee decennia, zozeer hun stempel op de tandheelkunde in al haar geledingen zijn gaan drukken, dat men zich daar eenvoudig niet meer van kan afwenden. Het is trouwens te verwachten, dat deze invloed zich in de toekomst in steeds stijgende mate zal doen gelden. Dat de afspiegeling daarvan onmiddellijk wordt teruggevonden in aard en gehalte van mededelingen in wetenschappelijke bijeenkomsten en periodieken, spreekt wel vanzelf.

Zo is het niet te verwonderen, dat als gevolg van dit gewijzigde aspect het karakter van de halfjaarlijkse bijeenkomsten der Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen allengs een opmerkelijke verandering heeft ondergaan. Het bestuur van deze organisatie heeft, met name na

de bevrijding, zelfs doelbewust gestreefd naar een evenredige aanpassing aan het vereiste niveau, door de voordrachten meer en meer in de vorm van „post-graduate courses” te doen houden. Hetzelfde geldt voor de cursussen, die in het kader van de W.T.A. worden georganiseerd. Dat daarbij bovendien de bedoeling heeft voorgezetten, de vooruitgang van de tandheelkundige wetenschap niet te maken tot een domein, uitsluitend toegankelijk voor hen, die het voorrecht van de vernieuwde opleiding hebben genoten, zij hier slechts in het voorbijgaan vermeld.

De leiding van het Tijdschrift kan een zodanige, doelbewuste politiek uiteraard niet volgen, afhankelijk als zij grotendeels is van hetgeen haar aan bijdragen wordt aangeboden. Desondanks is het gewijzigde karakter hier al evenzeer tot uiting gekomen, zoals trouwens in de gehele internationale literatuur, met name in die landen, waar wetenschappelijk onderzoek niet door financiële overwegingen wordt geremd.

Nu mag het — gelijk reeds werd opgemerkt — waar zijn, dat de resultaten van wetenschappelijk onderzoek voor de practicus niet altijd de gehoopte resultaten opleveren. Wie daartegen bezwaren maakt, dient echter te bedenken, dat alle wetenschappelijke bevindingen deel uitmaken van een ontwikkelingsproces, waarin zij slechts schakels zijn. De daaruit voortvloeiende methoden zullen dientengevolge ook voorbijgaande fasen betekenen, die te zijner tijd stellig weer plaats zullen maken voor nieuwe, waarin de gecombineerde idealen van eenvoud en doeltreffendheid op gelukkiger wijze zullen worden benaderd. Doch onverschillig of men deze overgangsfases met geestdrift begroet dan wel met wantrouwen bejegt, men zal er in ieder geval verstandig aan doen, er met belangstelling kennis van te nemen en zich niet ontmoedigd af te wenden.

Intussen baart de groep van hen, wie de woorden van de „Dorps-tandarts” wellicht uit het hart gegrepen zijn, ten aanzien van wetenschappelijke bezinning weinig zorgen. In de vertegenwoordigers van deze groep waardeert men in ieder geval de eerlijke poging en op het stuk van ontmoediging kan men hun sterkte toewensen. Daarachter rijst echter een — waarschijnlijk veel grotere — groep op van diegenen, die aan het stadium van twijfel zelfs niet toekomen. Zij keren de wetenschap bij voorbaat de rug toe, niet uit een min of meer geldige overweging, doch omdat de ontwikkeling ervan hen volslagen onverschillig laat. Zij bepalen zich ertoe, de vruchten ener technische vooruitgang alleen maar te plukken, zodra die door anderen in moeizame arbeid zijn verworven. Het behoeft geen betoog, dat een zo eenzijdige technische instelling in een dualistisch beroep als de tandheelkunde, met haar onmiskenbare commerciële aspecten, grote gevaren in zich bergt. Men kan haar stellig beschouwen als een van de voornaamste factoren, die de juiste waardering van het beroep nog altijd in de weg staat. Men moge over de waarde van het begrip „aanzien in de wereld” denken zo men wil, een feit is dat het gebrek eraan de tandheelkunde ook thans nog zwaar drukt. Men behoeft

slechts even te denken aan de houding van de overheid ten aanzien van de onbevoegden, om ten volle te beseffen, hoe zwaar!

In hoeverre de tegenwoordige opleiding ertoe zal bijdragen, de gewraakte wetenschappelijke onverschilligheid bij de komende generatie van tandartsen te doorbreken, dient te worden afgewacht. Het betreft hier eerder een zaak van karaktervorming dan van uitsluitend bijbrengen van kennis. De uitbreiding van de studie zal in dit opzicht zeker een heilzame invloed kunnen uitoefenen, van beslissende betekenis is zij evenwel niet.

Pas wanneer alle tandartsen doordrongen zouden geraken van het besef, dat wetenschappelijke bezinning zich niet dient te beperken tot een soort amateurisme voor een betrekkelijke kleine groep, die zich deze weelde kan of wil veroorloven, doch integendeel een algemene noodzaak betekent, kan worden bereikt, wat de collegae, ondanks alle gebreken, zonder uitzondering ambiëren: te worden beschouwd als de waardige vertegenwoordigers van een waarlijk universitair beroep.

De artikelenreeks van Prof. T e k e n b r o e k, welke voltooiing de aanleiding was tot deze overpeinzing, vormt een waardevolle bijdrage tot een gefundeerd inzicht op een belangrijk en uitgebreid gebied der tandheelkunde, waaraan het voordien nogal ontbrak. Hier voor zij hem van deze plaats nogmaals dank gebracht.

J. B. Visser